

Bīstamie atkritumi

Atkritumi ir jebkurš priekšmets vai viela, no kuras tās īpašnieks atbrīvojas vai ir spiests atbrīvoties.

Piemēram, gandrīz visus preces veikalos mēs pārkam iesaiņojumā. Preces lietojam, bet iesaiņojumu jeb taru izmetam. Šie iesaiņojumi tad arī ir atkritumi.

Bīstamie atkritumi — atkritumi, kuriem piemīt viena vai vairākas īpašības, kas padara tos bīstamus.

Kā rodas bīstamie atkritumi?

Ar terminu „bīstamie atkritumi” apzīmē atkritumus, kuriem piemīt viena vai vairākas īpašības, kas padara tos bīstamus cilvēka dzīvībai un veselībai, videi, kā arī personu mantai un kas atbilst atkritumu klasifikatorā noteiktajām bīstamo atkritumu kategorijām.

Atkritumu bīstamību nosaka atkritumu sastāvā esošo bīstamo vielu īpašības un to daudzums. Kā bīstami tiek klasificēti toksiski, viegli uzliesmojoši vai sprāgstošī, oksidējoši, kancerogēni, kodīgi, kā arī mutagēni vai infekciozi atkritumi.

Bīstamie atkritumi var rasties gan uzņēmumu saimnieciskajā darbībā, gan sadzīvē.

Lielākā daļa no kopējā bīstamo atkritumu apjoma tiek radīta mašīnbūves, metāla apstrādes industrijā, ķīmiskajā un farmaceitiskajā rūpniecībā, enerģijas ieguves un pārstrādes uzņēmumos, veselības aprūpes jomā.

Nelielu bīstamo atkritumu daļu rada arī paši iedzīvotāji.

Kur rodas bīstamie atkritumi?

Uzņēmumu saimnieciskajā darbībā rodas: ražošanas notekūdens pārstrādes dūņas; metālrūdišanas duļķes un cietie atkritumi; neorganiskās skābes un sārmus saturoši atkritumi; lauksaimniecības, dārzkopības, medicīnas ražošanas, pārtikas sagatavošanas un

apstrādes atkritumi; ķīmiskās rūpniecības atkritumi; kokapstrādes un papīra, kartona, celulozes, skaidu plākšņu un mēbeļu ražošanas atkritumi; ādu apstrādes un tekstilrūpniecības atkritumi; organiskās sintēzes tehnoloģisko procesu atkritumi (plastmasas, mākslīgās šķiedras, krāsvielas, pigmenti, pesticīdi, farmaceitiskie preparāti, mazgāšanas, dezinficējošie

un kosmētiskie līdzekļi); pārklāšanas līdzekļu (krāsu, laku, stiklveida emalju), līmju, ķītes, tepes un tipogrāfisko krāsu ražošanas, pārveidošanas, piegādes un izmantošanas atkritumi; foto rūpniecības atkritumi; atstrādātas eļļas, par šķīdinātājiem izmantoto organisko vielu atkritumi; baterijas un akumulatori.

Ja zivis, kuru ķermeņos ir uzkrājušies smagie metāli vai kādas citas indīgas vielas, izmanto barībai, var saindēties. Daudzas valstis atbrīvojas no atkritumiem, tos izvedot speciālās baržās un noslīcinot okeānā. Šādas aplamas rīcības sekas jau liek par sevi manīt.

Mājsaimniecībā radītie bīstamie atkritumi

Sadzīvē rodas dažādi bīstamie atkritumi. Ikdienā nereti lietojam plaša patēriņa preces, kas satur bīstamas vielas vai īpašības.

Iedzīvotāju radīto atkritumu sastāvā ir šādi smagie metāli un to savienojumi.

Dzīvsudrabs – toksisks un mutagēns, uzkrājoties organismā (smadzenēs, nierēs un aknās), rada aknu bojājumus, smadzeņu darbības un centrālās nervu sistēmas traucējumus, var izraisīt alerģiju. Dzīvsudrabs atrodas luminiscences spuldzēs, dzīvsudraba termometros, asins mērīšanas aparātos, dažos medikamentos, akumulatoros, baterijās, elektrības mērītājos, zobu plombēs un pesticīdos.

Svins – toksisks, uzkrājas kaulos, var izraisīt anēmiju un vēzi, centrālās nervu sistēmas, plaušu un asinsrites sistēmas bojājumus. Atrodams pesticīdos, svina akumulatoros un baterijās, māla trauku glazūrā, krāsu un pigmentu produktos.

Kadmījs – toksisks, uzkrājas aknās, nierēs, kaulos un matos, rada nieru, centrālās nervu sistēmas, kaulu bojājumus, hronisku saindēšanos un mazasinību. Atrodams sārmu baterijās un fotoelementos, to lieto tērauda un dzelzs pārklāšanai.

Niķelis – toksisks, kancerogēns, rada plaušu un kuņģa vēzi, alerģiju, dermatītu un asinsrites traucējumus. Niķelis ir galda piederumu, magnētu, iekšdedzes motoru sveču, akumulatoru un bateriju sastāvā.

Arsēns – toksisks, kancerogēns, var izraisīt ļaundabīgos audzējus, uzkrājas muskuļaudos, piesārņo augsni, uzkrājas gan sauszemes, gan ūdens ekosistēmās. Atrodas augu aizsardzības līdzekļos, kokmateriālu aizsarglīdzekļos, elektronisko aparātu sastāvā.

Pesticīdi – indīgas ķīmiskas vielas, kas toksiski iedarbojas uz kādu noteiktu dzīvo organismu grupu; tos lieto augu aizsardzībai lauksaimniecībā. Tie nogulsnējas taukaudos, var izraisīt ļaundabīgo audzēju veidošanos un mainīt dzīvības procesu norisi cilvēka organismā, izjaukt bioloģisko līdzsvaru. Pesticīdus (insekticīdus, herbicīdus, fungicīdus, baktericīdus, rodenticīdus u.c.) izmanto cīņā ar kaitēkļiem.

Organiskie šķīdinātāji – toksiski, kancerogēni, viegli uzliesmo vai sprāgst, izraisa alerģiju. Organiskos šķīdinātājus plaši izmanto ķīmiskajā rūpniecībā, piemēram, kā traipu tīrīšanas līdzekļus, virsmu attīrīšanai, dažādu vielu šķīdināšanai un citur.

Naftas produkti – toksiski, ātri iztvaiko. Naftas produktiem nonākot ūdenī, veidojas virsmas plēve, kas pārtrauc gaisa apmaiņu ar ūdeni un piesaista citas piesārņojošas vielas, piemēram, smagos metālus. Naftas produktu lietojums ir visai plašs. Tos izmanto kā degvielu, smērvielas, bet bitumena formā – hidroizolācijas materiālu veidošanai. Eļļas izmanto transporta līdzekļos, motoros, gan sadzīvē, gan ražošanā

Tālāk lasiet nākamajā lpp.

Sākumu lasiet iepriekšējā lpp.

lietojamās mehānismos. Savukārt smērvielas – kustīgu savienojumu eļļošanai un gultņos.

Skābes un sārmī – lietoti lielā koncentrācijā, var izraisīt smagus apdegumus. Tie atrodas baterijās, akumulatoros, tos izmanto sadzīves ķīmijā.

Medikamenti – bīstami, jo tiem raksturīga bioloģiskā aktivitāte, kā arī, nonākot kontaktā ar pārējiem atkritumiem, tie var veidot toksiskus savienojumus, kas piesārņo ūdeni un gaisu, un būt kaitīgi dzīvīem organismiem. Ir bīstami, lietojot tos neatbilstošās dozās, bez ārsta ieteikuma vai izmantojot preparātus, kuriem beidzies lietošanas termiņš.

Freoni – gāzes, kas negatīvi ietekmē ozona slāni. Freonus izmanto dzesēšanas iekārtās (ledusskapjos), aerosolos un ķīmiskajā rūpniecībā.

Bīstamie atkritumi sadzīves un izklaides elektrotehnikā

Elektriskie un elektroniskie aparāti, piemēram, televizors, dators, ledusskapis, radioaparāts, elektriskās bērnu rotaļlietas, fotofilmiņas, baterijas, kompaktdisku atskaņotājs un vēl garš saraksts ar tamlīdzīgiem priekšmetiem satur virkni bīstamu vielu: tādi smagie metāli kā niķelis, varš, arsēns un selēns, nonākot atkritumos un pēcāk cilvēka organismā, var radīt izmaiņas atsevišķu orgānu darbībā, izraisot ļaundabīgos audzējumus, veidot dažādas mutācijas nākamajās paaudzēs.

Bīstamie atkritumi automašīnā

Svina akumulatori un baterijas satur smagos metālus – kadmiju, niķeli, dzīvsudrabu, varu un citus, kas uzkrājas kaulos. Svins var izraisīt anēmiju, bet visbīstamākais no visiem metāliem cilvēka veselībai ir tieši kadmījs, kurš uzkrājas nierēs un matos. Tāpat bīstami ir automašīnu tehniskie šķidrums – dzesēšanas, bremžu, amortizatoru un logu mazgāšanas šķidrums.

Atkritumu klasifikators jebkuram ir brīvi pieejams internetā: <http://likumi.lv/doc.php?id=229148>

Atkritumu iedalījums

Saskaņā ar likumu „Par atkritumu apsaimniekošanu” atkritumi iedalās bīstamajos atkritumos un sadzīves atkritumos. Taču bieži vien atkritumu praktiskajā apsaimniekošanā tiek izmantoti vēl citi iedalījuma veidi: pēc izcelsmes, pēc izmantošanas veida vai pēc ietekmes uz vidi un cilvēka veselību. ▲

Foto: www.lvportals.lv

Kāpēc atkritumus nepieciešams šķirot

Bīstamie atkritumi negatīvi ietekmē cilvēku veselību vai vidi, ja tos nepareizi apsaimnieko – neatbilstoši uzglabā, pārstrādā vai noglabā. Tādēļ tos jāatdala no pārējiem, jo, nokļuvuši kopējā atkritumu plūsmā, tie var izraisīt nelaimes gadījumus (uzliesmot, sprāgstot, izdalot toksiskas gāzes), kuros var ciest gan apkalpojošais personāls, gan apkārtējie iedzīvotāji un vide.

Lai samazinātu atkritumu daudzumu, tos jācenšas izmantot kā izejvielas ražošanā, tāpēc nepieciešama atkritumu šķirošana pēc to kategorijām. Tas tomēr nav vienīgais iemesls, kāpēc atkritumi ir jāšķirot. Šķirot atkritumus, tiek taupīti dabas resursi, jo tos var izmanto pēc otrreizējās pārstrādes, tādā netiek piesārņota apkārtējā vide un radīti draudi cilvēku veselībai.

Atkritumu šķirošanas vietas var atrast šeit:

<http://vide.ecobaltia.lv/rigasrejonions/lv/pakalpojumi/atkritumu-skirosana-1/atkritumu-skirosanas-vietas/>

<http://www.atkritumi.lv/lv/skirosana/>

Kur var nodot bīstamos atkritumus

Dažāda veida bīstamos atkritumus: auto eļļas, būvgružus, elektroierīces un medikamentus var nodot ļoti daudz

pieņemšanas punktos visā Latvijā. Tos visus šeit uzskaitīt nav iespējams, tāpēc šeit ir norāde uz interneta saitēm, kurās tos var atrast.

Izlietotās auto un citas eļļas var nodot: <http://www.atkritumi.lv/lv/karte/ella-un-ellas-filtri/>

Būvgružus var nodot: <http://www.atkritumi.lv/lv/skirosana/azbesta-buvniecibas-atkritumi/>

<http://www.atkritumi.lv/lv/skirosana/buvniecibas/>

Sadzīvē izmantojamās nolietotās elektroierīces var nodot:

<http://www.atkritumi.lv/lv/skirosana/elektriskas-un-elektroniskas-iekartas/>

Medikamentus, kam beidzies derīguma termiņš, var nodot:

<http://www.atkritumi.lv/lv/skirosana/sadzive-radusies-medicinas-atkritumi/> ▲

Pēc izcelsmes veida

Sadzīves atkritumi	Rūpnieciskie atkritumi	Speciālie atkritumi
mājsaimniecības atkritumi	mašīnbūves atkritumi	riepas
tirdzniecības atkritumi	ķīmiskās rūpniecības atkritumi	notekūdeņu dūņas
slimnīcu atkritumi	pārtikas rūpniecības atkritumi	ielu saslaukas
organizāciju atkritumi		

2. tabula

Pēc iedarbības uz apkārtējo vidi

Inertie atkritumi	Mazbīstamie atkritumi	Bīstamie atkritumi
akmeņi	dārza atkritumi	lakas
dzelzsbetons	virtuves atkritumi	krāsas
ķieģeļi		zāles

3. tabula

Pēc izmantošanas veida

Kompostējamie atkritumi	Sadedzināmie atkritumi	Pārstrādājamo atkritumi
zaļie atkritumi	plastmasa	stikls
notekūdeņu dūņas	papīrs	papīrs
koksnes atkritumi	koksnes atkritumi	metāls

Tematisko materiālu kopu "Draudzīga vide" sagatavoja projekta darba grupa.

Projektu finansē Latvijas vides aizsardzības fonds – 2939 EUR (70 %) un līdzfinansē Latvijas Nedzirdīgo savienība – 1242.40 EUR (30 %).